

Advies overdracht van de lerarenopleiding

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Advies op vraag van Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs op 14 juli 2017 en 22 september 2017

Uitgebracht door de Algemene Raad op 26 oktober 2017 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding: werkgroep Lerarenopleiding op 8 september 2017, 18 september 2017, 5 oktober 2017, 13 oktober 2017 en 18 oktober 2017 onder voorzitterschap van Marianne Coopman

Dossierbeheerder: Isabelle De Ridder

1	SITUERING	2
2	KANSEN EN VALKUILEN	2
3	BELANG VAN EEN GEÏNTEGREERD VORMINGSMODEL	3
4	BOUWSTENEN VAN DE HERVORMING	3
4.1	INHOUDELIJKE VERSTERKING	3
4.1.1	Beroepsprofiel en basiscompetenties	4
4.1.2	De praktijkcomponent	5
4.1.3	Beperkte uitbreiding van de LIO-banen enkel onder strikte voorwaarden	6
4.1.4	Professionalisering via versterkte samenwerking	7
4.1.5	Beheersovereenkomsten bieden mogelijkheden	8
4.2	AFSTEMMING HERVORMING BESTAANDE OPLEIDINGEN	8
4.3	NIEUWE OPLEIDINGEN	8
4.3.1	Educatieve masteropleidingen voor het secundair onderwijs: vakinhoud én leraarschap	8
4.3.2	Educatieve master voor de kunstopleidingen: professie én leraarschap	9
4.3.3	Educatieve graduaatsopleidingen?	9
4.4	VERKORTE OPLEIDINGEN: KOPPELING DIPLOMA'S EN BEKWAAMHEIDSBEWIJZEN	10
4.5	EEN BIJKOMENDE EXTERNE KWALITEITSCONTROLE?	10
5	RANDVOORWAARDEN	11
5.1	OVERDRACHT MET RESPECT VOOR HET PERSONEEL	11
5.2	EXTRA FINANCIERING	11
5.3	OVERGANGSMAATREGELEN	11
6	BIJKOMENDE OPMERKINGEN	12
6.1	DE BELEIDSVOERING: EEN MOEIZAAM PROCES	12
6.2	MOEILIJK HAALBARE TIMING	12
7	TOT SLOT	13

1 Situering

De Vlor ontving op 14 juli 2017 een adviesvraag over de uitbouw van de graduaatsopleidingen en de overdrachtsmaatregelen voor de lerarenopleidingen. Op 22 september 2017 ontving de raad een adviesvraag over een aantal amendementen bij dit voorontwerp die betrekking hebben op de artikelen over de lerarenopleiding. Hoewel de uitbouw van de graduaatsopleidingen en de hervorming van de lerarenopleiding door de overheid in één voorontwerp van decreet werden opgenomen,¹ kiest de Vlor ervoor de twee onderwerpen in twee eigenstandige adviezen te behandelen. De twee dossiers zijn hiervoor naar zijn aanvoelen voldoende inhoudelijk verschillend. De Vlor bracht het advies over de uitbouw van de graduaatsopleidingen uit op 28 september 2017.² De Vlor bundelt in dit advies zijn opmerkingen bij het dossier lerarenopleiding.

Met dit voorontwerp van decreet regelt de overheid de overdracht van de specifieke lerarenopleidingen van de centra voor volwassenenonderwijs (cvo) naar de universiteiten en de hogescholen. Deze specifieke lerarenopleidingen worden omgevormd tot educatieve graduaatsopleidingen en verkorte bachelor- en masteropleidingen. Daarnaast grijpt de overheid de kans om ook nog een aantal bijkomende hervormingen door te voeren, zoals het inrichten van een educatieve master.

De Vlor ontving op 22 september 2017 ook een adviesvraag over de doelstelling, inzetbaarheid en organiseerbaarheid van de master in het basisonderwijs. De Vlor bereidt hierover een apart advies voor.

2 Kansen en valkuilen

Vanuit maatschappelijk oogpunt, vindt de Vlor hoogstaande en aantrekkelijke lerarenopleidingen erg belangrijk. Biedt de voorgestelde hervorming hiervoor voldoende garanties? De Vlor ziet een aantal kansen in de invoering van de instaproef en de educatieve masters en in het behoud van de flexibele trajecten voor zij-instromers en de substantiële praktijkcomponent. Deze elementen kunnen een positief effect hebben op de kwalitatieve en kwantitatieve verhoging van de instroom in de lerarenopleiding. De Vlor geeft de overheid daarom het vertrouwen om met deze hervorming verder te gaan.

Het is echter moeilijk te voorspellen wat het effect van deze vernieuwingen zal zijn op het keuzegedrag van studenten. Het is net zo goed mogelijk dat studenten worden afgeschrikt door de instaproef, het verhoogde inschrijvingsgeld en de onduidelijkheid die vandaag nog heerst over de studieduur en de inhoud van de opleidingen. De Vlor dringt daarom aan op een goede monitoring en evaluatie en op een tijdige bijsturing indien nodig.

Het aantrekken van nieuwe studenten kan enkel gerealiseerd worden als er een toegankelijk aanbod is. Hier maken flexibele leerwegen en een fijnmazig aanbod voor zij-instromers integraal deel van uit. Daarnaast is een positief imago van het lerarenberoep een essentiële voorwaarde voor een verhoogde instroom in de lerarenopleiding. Hiervoor zijn er een aantal hefboomen, die o.a. via het loopbaanpact gerealiseerd moeten worden. Maar ook sensibiliseringsacties zijn hierin

¹ Voorontwerp van decreet betreffende de uitbouw van de graduaatsopleidingen binnen de hogescholen en overdrachtsmaatregelen voor de lerarenopleiding, 14 juli 2017.

² Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de uitbouw van graduaatsopleidingen](#), 28 september 2017.

erg belangrijk. De Vlor vindt het daarenboven nodig dat er acties op touw worden gezet om de instroom in de lerarenopleiding meer divers te maken. Een van die mogelijke acties is de inzet van rolmodellen.

3 Belang van een geïntegreerd vormingsmodel

De Vlor gaat uit van een breed, geïntegreerd vormingsmodel dat vertrekt vanuit het opleiden van leraren als reflectieve, dynamische professionals.³ Leraren moeten immers niet alleen weten 'hoe' zij bepaalde situaties kunnen of moeten aanpakken, maar zij moeten hierin zelf een oordeel kunnen vellen. Zij moeten dagelijks, in interactie met leerlingen, collega's en ouders situaties beoordelen, afwegingen maken, beslissingen nemen, zonder daarbij altijd te kunnen terugvallen op een vaste en onbetwistbare basis voor die oordelen en keuzes.

De lerarenopleiding kan zich niet beperken tot het aanleren van zeer concrete, technisch-instrumentele vaardigheden in specifieke handelingscontexten. Leraren moeten steeds kunnen putten uit een breed repertoire van kennis en vaardigheden, dat ze in zeer uiteenlopende contexten en samen met diverse actoren uit een breed professioneel netwerk binnen en buiten de school (leerlingen, collega-leraren, directie, ouders, experts, etc.) moeten kunnen inzetten. Dit betekent dat de professionaliteit van de leraar niet gevat wordt in het louter uitvoeren van plannen, voorbereidingen of methoden.

Net als de conceptnota, lijkt het voorontwerp van decreet echter eerder uit te gaan van een technisch-instrumentele visie op het leraarschap.⁴ Het focust sterk op het klasgerichte (met o.m. de nadruk op klasmanagement), wat eerder aansluit bij een instrumenteel trainingsmodel. De Vlor waarschuwt voor deze verbrokkelde, atomische kijk op het leraarschap.

4 Bouwstenen van de hervorming

4.1 Inhoudelijke versterking

De overheid stelt dat met deze hervorming de inhoud van de lerarenopleiding versterkt wordt. Ze verwijst naar het beroepsprofiel en de basiscompetenties, de praktijkcomponent, de LIO-banen, de beheersovereenkomsten, een versterkte professionalisering en samenwerking. Voor de Vlor is het voorlopig nog onduidelijk welke inhoudelijke aanpassingen er precies in de opleidingen zullen gerealiseerd worden. Hij heeft ook vragen bij de weinige inhoudelijke aspecten die expliciet in het voorontwerp naar voren worden geschoven, zoals klasmanagement (zie 4.1.1.1).⁵ De Vlor wijst er

³ Zie bijvoorbeeld Kelchtermans, G. 'Professionaliteit van leraren. Expertise met een morele, politieke en emotionele dimensie'. Plenaire lezing SOK-congres "De leraar en kwaliteitszorg", 27 november 2015. Of in Nederland: Onderwijs Coöperatie. Oktober 2014. *Herijking bekwaamheidseisen*. Zie ook het rapport *Beleidsvaluatie lerarenopleiding* (2013).

⁴ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de conceptnota 'Lerarenopleidingen versterken/wervende en kwalitatieve lerarenopleidingen als basispijler voor hoogstaand onderwijs'](#), 26 mei 2016.

⁵ Amendement nr 8 – artikel II. 107.

ook op dat als van de opleidingen een radicale inhoudelijke hervorming verwacht wordt, zij hiervoor tijd en ruimte moeten krijgen.

4.1.1 Beroepsprofiel en basiscompetenties⁶

Het beroepsprofiel omschrijft de competenties van de ervaren leerkracht; de basiscompetenties geven aan over welke competenties de startende leerkracht moet beschikken. De Vlor is tevreden dat het voorontwerp van decreet de geldende bepalingen daarover niet wijzigt. Het beroepsprofiel en de basiscompetenties blijven dus decretaal verankerd en worden bij besluit vastgelegd door de Vlaamse Regering na advies van de Vlor.

4.1.1.1 Geen nood aan een herwerking van het beroepsprofiel

De Vlor staat achter het beroepsprofiel van de leraar zoals dat vandaag is vastgelegd. Hij vindt dit beroepsprofiel namelijk een evenwichtig geheel waarin alle rollen van de leerkracht een gelijkwaardige plaats krijgen. Wel is het zo dat er door de ontwikkelingen in de maatschappij, de leraar in de toekomst zal functioneren in een gewijzigde context. Denk maar aan de gevolgen van het M-decreet en aan die van de hervorming van het secundair onderwijs, de leerlingenbegeleiding en het deeltijds kunstonderwijs. Ook moeten leraren kunnen functioneren in alle contexten waarin zij terechtkomen. Mogelijkerwijs zullen door deze evoluerende contexten, nieuwe accenten gelegd moeten worden. De Vlor vindt echter niet dat dit aanleiding moet geven tot de wijziging van het beroepsprofiel. Nieuwe of gewijzigde accenten komen beter aan bod in een ander instrumentarium, zoals de beheersovereenkomsten.

De overheid schoof in het decreet over de lerarenopleidingen van 2007 ook een aantal aspecten naar voren zoals het functioneren in een grootstedelijke context, de taalvaardigheid in het Nederlands, de meertaligheid en de diversificatie van het onderwijsgebeuren. Zij vult die vandaag aan met aspecten over vakinhoud, didactische vaardigheden en klasmanagement. De Vlor ziet daarbij volgende neveneffecten:

- De visie op de leraar wordt sterker geïnstrumentaliseerd;
- De leraar wordt als individu benaderd en er wordt voorbijgegaan aan de kracht van het team;
- Het beeld van de leraar versnipperd;
- De indruk wordt gewekt dat er een hiërarchie bestaat tussen de tien functionele gehelen die de rollen expliciteren die de samenleving van de leraar verwacht, terwijl de leraar die rollen voortdurend moet integreren.

Als de overheid van mening is dat deze aspecten meer aandacht verdienen omdat ze vandaag niet of onvoldoende aan bod komen in de lerarenopleidingen, dan vindt de Vlor dat het decretaal inschrijven van deze aspecten niet de beoogde garantie biedt op remediëring in alle lerarenopleidingen. Als de overheid wil dat deze aspecten door de lerarenopleidingen in de verf gezet worden en de garantie wil dat ze resultaatgericht aangepakt worden, dan moeten ze in de beheersovereenkomsten opgenomen worden. Het gewoon decretaal inschrijven als een aandachtspunt heeft veel minder zin en biedt geen gegarandeerd resultaat.

⁶ Amendement nr 8 – artikel II. 107.

4.1.1.2 Eén versoberde set basiscompetenties

De Vlor is geen voorstander van een grondige herwerking van de basiscompetenties, maar hij staat wel achter een actualisering ervan. Hij dringt aan dat een actualisering zal leiden tot een versobering. De basiscompetenties van vandaag zijn zeer gedetailleerd geformuleerd, waardoor het risico bestaat dat zij een soort van afvinklijst worden, wat afbreuk doet aan de geïntegreerde benadering van de leraar-professional waar de Vlor voorstander van is. Door de basiscompetenties te concreet te formuleren, vergroot ook het risico dat zij door de maatschappelijke ontwikkelingen snel achterhaald raken. De Vlor raadt ook aan om de basiscompetenties te toetsen op hun interne samenhang.⁷

De Vlor is voorstander van één generieke set basiscompetenties op voorwaarde dat de domeinspecifieke leerresultaten de vertaling maken naar de verschillende specifieke contexten waarbinnen de leraren zullen functioneren en ook de verschillende inhouden van deze specifieke contexten waarborgen.⁸

4.1.2 De praktijkcomponent⁹

4.1.2.1 De inhoud van de praktijkcomponent is belangrijk

De Vlor is tevreden dat de praktijkcomponent substantieel blijft in alle educatieve opleidingen. Het is echter niet zo dat een sterke praktijkcomponent automatisch leidt tot een versterking van de inhoud van de opleidingen. Omdat de inhoud van de praktijkcomponent bepalend is voor de kwaliteit ervan, vindt de raad de omschrijving van de praktijkcomponent als het geheel van praktijkgerichte onderwijsactiviteiten te vaag. Het is vooral belangrijk dat de praktijkopdrachten gericht zijn op de verschillende contexten waarbinnen de afgestudeerde leerkrachten zullen functioneren en op de verschillende rollen die zij zullen opnemen. Praktijkleerkrachten moeten bijvoorbeeld ook aan stagebegeleiding doen en kunnen omgaan met een context van duaal leren. Leerkrachten volwassenenonderwijs moeten bijvoorbeeld voorbereid zijn op 'blended learning'.

4.1.2.2 Nood aan sterke partnerschappen

De Vlor pleit voor sterke partnerschappen tussen de scholen en de lerarenopleidingen in het kader van 'samen opleiden'. Een performante uitwisseling van goede praktijken tussen stagescholen (werkveld) en de instellingen hoger onderwijs (lerarenopleiding) is cruciaal. Hun partnerschappen moeten maximaal ondersteund worden, bijvoorbeeld door de juiste randvoorwaarden (bijvoorbeeld het vrijmaken van tijd en ruimte voor de school/de leraar) te creëren. Leerkrachten die studenten ontvangen, zijn een erg belangrijke factor in het stageproces. Het is belangrijk hun expertise te erkennen. De Vlor vindt aanzetten hiervoor in het voorontwerp, maar vindt dat dit ook nog versterkt kan worden.

⁷ Zie ook: Biesta, G., e.a. (2013). *Beleidsvaluatie lerarenopleidingen: Rapport van de commissie Beleidsvaluatie Lerarenopleidingen*. Brussel: Departement Onderwijs en Vorming.

⁸ De basiscompetenties worden door de opleidingen samen vertaald in domeinspecifieke leerresultaten (bijvoorbeeld de DLR leraar kleuteronderwijs). Dat veronderstelt een dubbele vertaalbeweging. Eerst en vooral moeten opleidingen in die beweging samen de specifieke vakken/leergebieden (bijvoorbeeld het leergebied muzische vorming, het vak mechanica, het vak notenleer, het vak/leergebied Frans, ...) waarvoor hun studenten ingezet zullen worden, maar ook de context waarin ze zullen werken (kleuter, lager, 1ste, 2de, 3de graad secundair, aso, tso, bso, duaal leren, volwassenonderwijs, kunstonderwijs, deeltijds kunstonderwijs, ...), meenemen in de DLR. Daarnaast is het de verantwoordelijkheid van de opleidingen om in deze beweging opleidingsdoelen uit te werken op het gepaste niveau, dat wil zeggen, rekening houdend met de Dublin descriptors.

⁹ Amendement nr 8 – artikel II. 108.

4.1.2.3 Stageregistratieplatform nog op punt stellen

De overheid verwijst in de nota aan de Vlaamse Regering ook naar het reeds operationele stageregistratieplatform waar aanbieders en gebruikers elkaar kunnen vinden. De Vlor is voorstander van het gebruik van een dergelijk systeem omdat monitoring de problematiek goed in kaart brengt. Hij merkt echter op dat het platform vandaag nog niet helemaal op punt staat. Hij vraagt de overheid dringend de functionaliteit van het systeem te verbeteren. Als de overheid hierin slaagt, dan moet herbekeken worden of het systeem niet verplicht en uitgebreid moet of kan worden.

4.1.3 Beperkte uitbreiding van de LIO-banen enkel onder strikte voorwaarden¹⁰

Het LIO-statuut (leraar-in-opleiding-statuut) werd met het decreet van 2006 over de hervorming van de lerarenopleiding geïntroduceerd en maakt het mogelijk om de praktijkcomponent van de specifieke lerarenopleiding te voltooien via een inservicetraining in het secundair onderwijs. Met het voorontwerp van decreet dat vandaag voorligt, worden LIO-banen nu ook mogelijk in het basisonderwijs en het hoger onderwijs. De Vlor vindt deze uitbreiding niet wenselijk omdat:

- het LIO-statuut vandaag ook grote onvolkomenheden vertoont, zowel vanuit het standpunt van de school als het oogpunt van de LIO-baner. Uit de evaluatie van de LIO-banen in 2010¹¹ bleek dat de begeleiding in de school, de samenwerking met de lerarenopleiding en de planlast, vaak een overbelasting voor de school met zich meebrachten. Er werden ook toen al vragen gesteld bij het aantal vereiste uren (500 uren leraar, lesuren, leraarsuren, lestijden op jaarbasis). Een voltijdse betrekking (waaraan de meeste scholen de voorkeur geven), is immers een zware belasting voor de LIO-baner, vooral als dit nog gepaard moet gaan met reflectie en analyse. Het statuut is personeelstechnisch ook niet evident omdat LIO-baners onmiddellijk het statuut van werknemer verwerven terwijl zij nog in opleiding zijn;
- het bijzonder vreemd is dat de LIO-baner in het hoger onderwijs het pedagogisch bewijs van bekwaamheid voor het secundair onderwijs zou kunnen verwerven, terwijl in de specifieke context van het hoger onderwijs net geen bewijs van bekwaamheid vereist is;
- de context van het basisonderwijs erg specifiek is. Een model dat uitgedacht werd voor het secundair onderwijs is dus niet zomaar transfereerbaar naar het basisonderwijs:
 - De belasting in het basisonderwijs is van die aard dat er weinig tijd dreigt over te zijn voor reflectie. Het diploma dat uitgereikt wordt aan het einde van het LIO-traject is identiek aan dat van het reguliere traject. Dit betekent dat ook de LIO-baner praktijkervaring moet kunnen opdoen in de verschillende rollen die de leraar kleuter-of lager onderwijs zal vervullen in verschillende contexten, denk hierbij bijvoorbeeld aan verschillende leerlingengroepen en verschillende leergebieden. Dit is in het basisonderwijs bijzonder moeilijk te organiseren en vormt een zware belasting voor de basisschool.
 - De begeleiding en bijkomende belasting zal in de basisschool vooral bij de directeur terechtkomen. Dit is niet wenselijk omdat de taakbelasting van de directeur vandaag al groot is.
 - Het systeem werd oorspronkelijk uitgedacht voor de specifieke lerarenopleiding in het secundair onderwijs. Het gaat hierbij om studenten die nog de component

¹⁰ Amendement nr 8 –artikel II, 108.

¹¹ Idea Consult. 2010. *Evaluatie van de LIO-baan. Eindrapport*. Onderzoek in opdracht van het departement Onderwijs en Vorming.

leraarschap moeten verwerven, maar wel al de vakinhoudelijke kennis in een eerdere opleiding verworven hebben. Als het systeem ook van toepassing wordt op de geïntegreerde lerarenopleiding voor het kleuter- en lager onderwijs, dan stelt zich het probleem van de voorkennis: op welk moment van de opleiding heeft de student voldoende vakinhoudelijke kennis verworven om een LIO-baan te starten?

De Vlor is van mening dat LIO-banen enkel voor de verkorte trajecten mogelijk gemaakt moeten worden en dan nog enkel mits:

- duidelijke afspraken over de instapvereisten. Het moet in de toekomst ook gegarandeerd zijn dat zij die de praktijkcomponent van het verkorte traject via een LIO-baan wensen te behalen, de vakinhoudelijke component van het leraarschap al hebben verworven en beschikken over een basis van didactische vaardigheden;
- aandacht voor de haalbaarheid van het traject, waarbij ook voldoende tijd en ruimte voor reflectie en analyse vrijgemaakt wordt;
- garanties voor voldoende pedagogische vorming en kwalitatieve begeleiding door de school en de lerarenopleiding;
- een transparante verdeling van de verantwoordelijkheden van de lerarenopleiding en de school. Met dit voorontwerp van decreet wordt de verantwoordelijkheid van de school nog versterkt, terwijl hier geen middelen tegenover staan;
- voldoende middelen en omkadering voor de integratie van LIO-baners in de school. De middelen die hiervoor vandaag ter beschikking zijn, zijn onvoldoende.

De Vlor wijst er bijkomend op dat met het LIO-statuut geen bijkomende zij-instromers zullen aangetrokken worden. Het zijn vooral zij die eerder toevallig in het onderwijs terechtkomen, die via een LIO-baan het diploma van leraar verwerven.¹²

4.1.4 Professionalisering via versterkte samenwerking¹³

Het voorontwerp van decreet geeft de lerarenopleiding een ondersteunende rol in de aanvangsbegeleiding en de professionalisering van leraren. De Vlor pleit hierbij voor een goede taakverdeling tussen de verschillende partners. Voor de Vlor is deze taakverdeling duidelijk. De opdracht van de lerarenopleiding is het opleiden van studenten tot kwaliteitsvolle leerkrachten. Eens de afgestudeerde leraren tewerkgesteld zijn in een onderwijsinstelling, vallen zij onder de arbeidsregelgeving (werkgever-werknemer) en onder de verantwoordelijkheid van het schoolbestuur. Samen met het schoolbestuur bekijken ze dan hoe de aanvangsbegeleiding en professionalisering worden aangepakt. Het schoolbestuur kan hiervoor een beroep doen op de pedagogische begeleidingsdiensten die hierin een decretale opdracht hebben.

De Vlor moedigt samenwerking en partnerschappen aan tussen de scholen, de pedagogische begeleidingsdiensten en de lerarenopleidingen. Binnen deze netwerken kunnen de lerarenopleidingen een ondersteunende rol opnemen in de begeleiding of vorming van coaches of mentoren –iets waar het decreet op dit moment geen aandacht aan besteedt– en kan er knowhow uitgewisseld worden. Deze uitwisseling is interessant voor alle partners. Ook de

¹² Idea Consult. 2010. *Evaluatie van de LIO-baan. Eindrapport*. Onderzoek in opdracht van het departement Onderwijs en Vorming.

¹³ Amendement nr 8 – artikel II. 109.

lerarenopleidingen hebben nood aan contact met de onderwijspraktijk in scholen om de kwaliteit van hun opleiding op peil te houden.

De Vlor stelt vast dat er voor de samenwerking tussen de aanbieders van de lerarenopleidingen middelen voorzien worden.¹⁴ Hij vindt dit positief. Hij stelt dat er ook middelen nodig zijn voor de netwerken die ontstaan tussen lerarenopleidingen, pedagogische begeleidingsdiensten en het afnemend veld. Dit kan stimulerend werken.

De Vlor merkt op dat het voorontwerp van decreet geen aandacht besteedt aan de opleiding voor lerarenopleiders. Hij vindt dit een gemiste kans.

4.1.5 Beheersovereenkomsten bieden mogelijkheden

In het kader van de hervorming van de lerarenopleidingen zet de overheid prioritair in op de inhoudelijke versterking en meer bepaald op vlak van vakinhoud, (vak)didactiek, klasmanagement, diversiteit en grootstedelijke context en taalsensitief lesgeven.¹⁵ Opdat alle bestaande lerarenopleidingen Vlaanderenbreed deze versterking realiseren en alle nieuw te ontwikkelen lerarenopleidingen deze prioriteiten meenemen, zullen er vanaf het academiejaar 2017-2018 beheersovereenkomsten afgesloten met de Vlior en de Vlhora.¹⁶

De Vlor vindt de beheersovereenkomsten in principe een goed instrument om deze inhoudelijke accenten een plaats te geven (zie ook 4.1.1.1). Hij is echter van mening dat de bepalingen omtrent de beheersovereenkomsten in het voorontwerp van decreet nog erg vaag zijn. Het is nog onduidelijk hoe resultaatgericht deze beheersovereenkomsten zullen zijn en wat de concrete inhoud ervan zal zijn.

4.2 Afstemming hervorming bestaande opleidingen

De bestaande geïntegreerde bacheloropleidingen worden educatieve bacheloropleidingen, maar veranderen in se niet van structuur. Het voorontwerp houdt vast aan een stelsel waarbij het aantal vakken dat een student van de educatieve bacheloropleiding secundair onderwijs kan volgen, beperkt blijft tot twee.¹⁷ De Vlor begrijpt dat er nog geen afstemming gebeurd is met de luiken structuur en organisatie en inhoudelijke doelen van de modernisering van het secundair onderwijs omdat die nog niet helemaal rond zijn, maar benadrukt dat hij een actualisering van de opleiding bachelor secundair onderwijs verwacht vanaf het moment dat hierin duidelijkheid komt.

4.3 Nieuwe opleidingen

4.3.1 Educatieve masteropleidingen voor het secundair onderwijs: vakinhoud én leraarschap¹⁸

De Vlor is voorstander van een educatieve master voor het secundair onderwijs omdat op die manier een bijkomende groep studenten kan aangesproken worden. Het schept mogelijkheden

¹⁴ Amendement nr 8 – artikel II. 110.

¹⁵ In taalsensitief lesgeven gaat er bij alle leraren aandacht naar correcte taalontwikkeling bij alle leerlingen, ongeacht hun thuistaal.

¹⁶ Verantwoording amendement nr 8 – artikel II. 109.

¹⁷ Amendement nr 8 – artikel II. 113.

¹⁸ Amendement nr 8 – artikel II. 114.

voor zij die bijvoorbeeld al op 18-jarige leeftijd weten dat ze leraar willen worden, maar toch een universitaire opleiding willen volgen. Het is echter op dit moment erg moeilijk om in te schatten hoe aantrekkelijk educatieve masters voor studenten zullen zijn. Het keuzegedrag van studenten is immers niet altijd te voorspellen.

De studieomvang kan een rol spelen in de aantrekkelijkheid van deze opleidingen. Het voorontwerp van decreet bepaalt dat educatieve masters 90 of 120 studiepunten omvatten, waarvan 45 studiepunten leraarschap. De component leraarschap omvat in totaal 60 studiepunten; 15 studiepunten hiervan kunnen opgenomen worden in de bacheloropleiding. De praktijkcomponent omvat 30 van deze 60 studiepunten. De Vlor vraagt zich af of educatieve masters van 120 studiepunten niet meer aangewezen zijn omdat zowel vakinhoud als leraarschap in deze opleidingen voldoende aan bod moeten komen. In masters van 90 studiepunten, resten er dan nog maar 45 studiepunten voor vakinhoud, terwijl de domeinmaster hieraan 60 studiepunten kan wijden. Om het carrièreperspectief van de afgestudeerden niet te beperken, mag de vakinhoud in de educatieve master zeker niet ondergeschikt zijn aan die van de domeinmaster. Bovendien is het zo dat als er educatieve masters van 90 en 120 studiepunten naast elkaar bestaan, dit de coherentie en de transparantie van het model niet ten goede komt.

4.3.2 Educatieve master voor de kunstopleidingen: professie én leraarschap

Voor de educatieve master voor de kunstopleidingen stelt zich hetzelfde probleem als voor de andere educatieve masters: het is belangrijk dat voldoende tijd besteed kan worden aan de professie en het excelleren hierin. Daarnaast moet ook het leraarschap een volwaardige plaats krijgen. Over hoe dit evenwicht best bereikt wordt, wordt het debat binnen de sector nog gevoerd. De Vlor vraagt de overheid om de gesprekken daarover met de betrokken actoren verder te zetten.

4.3.3 Educatieve graduaatsopleidingen?¹⁹

Het voorontwerp van decreet maakt het mogelijk om educatieve graduaatsopleidingen van 90 studiepunten (met 30 studiepunten praktijkcomponent) te organiseren aan de hogescholen voor kandidaat-leraren die een tewerkstelling in een technisch of praktisch vak, specialiteit, module of ambt beogen op basis van beroepservaring. Dit zijn in de praktijk leraren die geen diploma hoger onderwijs bezitten, maar wel veel vakinhoudelijke bagage.

De Vlor vindt het belangrijk dat het onderwijs voldoende van deze leraren kan blijven aantrekken. Hun vakinhoudelijke expertise is immers van grote waarde voor het onderwijs. Zij worden door de leerlingen vandaag ook sterk geapprecieerd, maar worden ook vaak geconfronteerd met uitdagende klasgroepen.

De Vlor pleit ervoor dat profielen die deel uitmaken van schoolteams en intensief contact hebben met leerlingen, ook voldoende didactisch-pedagogisch geschoold zijn. Hij gaat er daarom van uit dat leraren een diploma behalen op niveau 6 of niveau 7 van de VKS. De Vlor stelt dat de

¹⁹ Amendement nr 8 – artikel II. 112.

doelstelling die de overheid voor ogen heeft, namelijk een versterking van het lerarenberoep, moeilijk te verzoenen is met het invoeren van een leraar op niveau 5.

Binnen de geledingen van de Vlor

- 1 kunnen een aantal organisaties (Katholiek Onderwijs Vlaanderen, OKO, OVSG, SERV, VCOV, Verenigde Verenigingen, Vlhora, VSK, VVS, 1 directeur) begrip opbrengen voor de pragmatische oplossing die de overheid voorstelt om deze specifieke doelgroep een graduaatsdiploma te laten behalen. Zij vragen de overheid om toch andere mogelijkheden voor realistische en haalbare trajecten waarmee deze praktijkleraren een diploma op niveau 6 zouden kunnen behalen, te blijven onderzoeken. Zij vragen de overheid bovendien om geen andere graduaatsprofielen leraar in het onderwijs op te nemen.
- 2 vragen een aantal organisaties (ACOD, COC, COV, GO!, GO! ouders, KOOGO, Vlor) de overheid om in het decreet de mogelijkheid te schrappen dat deze specifieke doelgroep een diploma leraar op niveau 5 van de VKS behaalt. Zij vragen om onverkort werk te maken van realistische en haalbare trajecten waarmee deze specifieke groep leraren een diploma op niveau 6 kunnen behalen. Zij vragen de overheid bovendien om ook geen andere graduaatsprofielen leraar in het onderwijs op te nemen.

4.4 Verkorte opleidingen: koppeling diploma's en bekwaamheidsbewijzen²⁰

Zowel de educatieve bacheloropleidingen als de educatieve masteropleidingen kunnen via een verkort traject van 60 studiepunten (waarvan 30 studiepunten praktijk) gehaald worden, mits de student al een bachelor- of masterdiploma behaalde.

De Vlor pleit voor een duidelijke koppeling tussen de diploma's en de bekwaamheidsbewijzen. Zolang dit niet gebeurd is, is het moeilijk om een inschatting te maken van mogelijke studentenstromen en is het moeilijk om afspraken te maken tussen de verschillende partijen. Deze koppeling is essentieel omdat dan ook pas duidelijk zal worden wat het precies betekent om een diploma leraar op niveau 6 of niveau 7 te behalen.

Het voorontwerp van decreet biedt weinig garantie dat er afstemming is tussen de verschillende soorten verkorte opleidingen. Dit kan leiden tot concurrentie tussen de aanbieders, bijvoorbeeld op het vlak van het aantal op te nemen studiepunten. Sommige van deze opleidingen zullen op dezelfde locaties aangeboden worden, maar een volledig andere inhoud hebben en verschillen op het vlak van de invulling van o.m. leraarschap. De Vlor pleit daarom voor een dialoog tussen de aanbieders. Hij vraagt de overheid hiervoor de nodige incentives te voorzien en vindt het alvast een goede zaak dat er middelen zijn voorzien voor samenwerking tussen de aanbieders.

4.5 Een bijkomende externe kwaliteitscontrole?²¹

Het Vlaamse hoger onderwijs is onderhevig aan een nieuw kwaliteitszorgstelsel waarbij de instellingen van de overheid meer autonomie en vertrouwen krijgen voor het borgen van de

²⁰ Amendement nr 8 – artikel II. 113, §4 en 114, §5.

²¹ Amendement nr 16 – artikel 129/1.

kwaliteit van iedere individuele opleiding. Er wordt niet langer gewerkt met visitaties van individuele opleidingen door een externe organisatie.

De Vlaamse Regering voorziet daarop een uitzondering door de mogelijkheid te voorzien om alle educatieve opleidingen wel nog aan een bijkomende externe kwaliteitscontrole te onderwerpen. De Vlor vindt dat een vreemde keuze. Anderzijds is er wel de bezorgdheid van het afnemend veld of dat de kwaliteit van de afgestudeerden effectief zal verhogen. De vraag is of hiervoor dan geen ander instrumentarium kan worden voorzien.

5 Randvoorwaarden

5.1 Overdracht met respect voor het personeel

De Vlor vraagt aan de Vlaamse regering om erover te waken dat het proces van overdracht van personeel van de cvo naar de hogescholen en de universiteiten verloopt met respect voor het personeel. Het is belangrijk dat zowel ondersteunend, onderwijzend als bestuurspersoneel wordt meegenomen in de rechtspositieregeling, dat personeelsleden opgebouwde rechten kunnen behouden en dat ook de instellingen een degelijk personeelsbeleid kunnen voeren (zowel de cvo, als de universiteiten, als de hogescholen).

5.2 Extra financiering

De Vlor vindt het positief dat extra middelen vrijgemaakt worden voor sociale voorzieningen en studiefinanciering. Hij is hiervoor al langer vragende partij. De Vlor vroeg in zijn advies over de conceptnota al om ook studentenvoorzieningen toegankelijk te maken voor alle studenten en om het systeem van studiefinanciering op deze hervorming af te stemmen. Zeker omdat de studiegelden van de cvo lager lagen dan die van de hogescholen en de universiteiten.

De overheid voorziet een overdracht van de middelen van het personeel, maar voorziet geen investerings- of werkingsmiddelen. Dit is problematisch voor de hogescholen en de universiteiten die de opleidingen moeten inrichten. Maar ook het proces van de overdracht zelf, zal extra middelen vergen. Zeker omdat de overdracht op zo een korte termijn moet gebeuren. Hiervoor moet toch een zekere vorm van ondersteuning voorzien worden.

De Vlor merkt op dat instellingen die onderwijsbevoegdheid verwerven op nieuwe vestigingsplaatsen, hiervoor ook de nodige financiering moeten krijgen. Dit is immers voor deze instellingen een verhoogde kost.

5.3 Overgangsmaatregelen

De Vlor vraagt de overheid om goede overgangsmaatregelen te voorzien. Met name de cvo zijn ongerust over het volgende werkjaar: wat wordt van hen nog verwacht, welke middelen moeten zij hiervoor nog inzetten met welke personeelsleden? De Vlor vindt het ook belangrijk dat de hervorming goed, duidelijk en tijdig aan (huidige en toekomstige) studenten en cursisten wordt gecommuniceerd.

6 Bijkomende opmerkingen

6.1 De beleidsvoering: een moeizaam proces

De Vlor is van mening dat de manier waarop deze hervorming van de lerarenopleiding decretaal tot stand kwam, niet getuigt van een degelijke beleidsvoering. Zo vindt de raad dat het dossier lerarenopleiding moeilijk te koppelen is aan het dossier graduaatsopleidingen. De voorkeur van de Vlor was zeker uitgegaan naar twee afzonderlijke decreten. Er zijn weinig elementen die een koppeling van de twee dossiers verantwoorden. Graduaats- en lerarenopleidingen zijn niet alleen inhoudelijk erg verschillend, er zijn ook verschillende partners bij betrokken.

Graduaatsopleidingen zijn een zaak van de cvo en de hogescholen, terwijl bij de lerarenopleidingen de cvo, de hogescholen en de universiteiten betrokken zijn. De Vlor vindt het wel belangrijk dat de graduaatsopleidingen en de specifieke lerarenopleidingen van de cvo op hetzelfde moment inkantelen in de hogescholen en de universiteiten.

De overheid heeft er bovendien voor gekozen om de regelgeving van de lerarenopleidingen te regelen via een voorontwerp van decreet dat principieel door de Vlaamse Regering werd goedgekeurd op 14 juli 2017. De Vlor kreeg een nieuwe adviesvraag over een aantal amendementen bij dit voorontwerp nog voor de adviestermijn verlopen was. De raad vindt een dergelijke werkwijze moeilijk aanvaardbaar. De opsplitsing van het dossier heeft in het werkveld ongerustheid, onzekerheid en onbegrip meegebracht.

De Vlor vindt ook dat in het dossier lerarenopleiding te sterk werd ingezet op de structuur van het landschap. De brede, maatschappelijke discussie over de leraar van de toekomst die aan dit debat vooraf had kunnen gaan, werd niet gevoerd, terwijl het toch logisch lijkt dat de inhoud van de lerarenopleiding hierop afgestemd wordt. De discussie over het landschap had eerder het sluitstuk dan het startpunt moeten zijn.

6.2 Moeilijk haalbare timing

De Vlor merkt op dat de timing bijna onmogelijk is omdat heel wat elementen vandaag nog niet duidelijk zijn. Zo is voor de educatieve masteropleidingen nog niet bekend welke clusters zullen gemaakt worden, dus welke educatieve masters precies kunnen georganiseerd worden. Bijgevolg is het onmogelijk om vandaag al aan de domeinspecifieke leerresultaten te beginnen. Daarnaast moeten ook nog de dossiers voor de toets nieuwe opleidingen (TNO) samengesteld worden, de kwaliteitszorgkaders gemaakt worden en de beheersovereenkomsten afgesloten worden. Het opstellen van deze dossiers vergt ook nog reflectie over de aanpak en de inhoud van de opleidingen.

7 Tot slot

De Vlor kijkt uit naar de verdere concretisering van het dossier. Hij vraagt de overheid om werk te maken van de aanpassingen die hij voorstelt en op korte termijn invulling te geven aan de koppeling van diploma's en bekwaamheidsbewijzen, de clusters van de educatieve masters en de beheersovereenkomsten. Hij vraagt ook om extra financiering voor de overdracht te voorzien en goede overgangsmaatregelen uit te werken.

Mia Douterlungne
administrateur-generaal

Harry Martens
voorzitter